

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ลักษณะทั่วไปของเขาหินปูน

เขาหินปูน (Limestone Outcrops) เป็นภูเขาที่มีขนาดพื้นที่ที่มากน้อยแตกต่างกันไป ประเทศไทยมีเขาหินปูนกระจายอยู่หลายพื้นที่ทั่วประเทศ บนเขาหินปูนมีป่าผลัดใบ และป่าดิบแล้ง ที่มีพรรณไม้เฉพาะกลุ่ม เช่น กัลยผา มะยมผา สลัดได เป็นต้น ซึ่งลักษณะของพรรณพืชส่วนใหญ่จะทิ้งใบในฤดูร้อน ผลิใบใหม่ในฤดูฝน และไม้พื้นล่าง (ground flora) จะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในฤดูฝน ออกดอก ติดผลในช่วงปลายฤดูฝนต้นฤดูหนาว ขณะที่พืชยืนต้นจะออกดอกในฤดูแล้ง มีผลและเมล็ดร่วงในต้นฤดูฝน เพื่อรับน้ำฝนและงอกเป็นต้นกล้าได้ทันกับน้ำฝน นอกจากนี้พรรณพืชแล้วยังพบพันธุ์สัตว์ที่หายาก และมีความเฉพาะตัว เช่น หอยทากจิ๋ว นกเอี้ยงถ้ำ ที่สำคัญยังมีซากดึกดำบรรพ์หรือฟอสซิลสัตว์ทางทะเลมากมาย มีถ้ำทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ และหินงอกหินย้อย

ป่าดงดิบบนเขาหินปูน (Limestone outcrops) เป็นสังคมพืชที่ขึ้นตามสันเขา และหน้าผาที่สูงชัน บนภูเขาหินปูน ฉะนั้นพืชพรรณ ที่สามารถขึ้นอยู่ได้ ส่วนใหญ่เป็นไม้ยืนต้นที่ทนแล้ง รวมไปถึงพืชล้มลุก ที่มีระบบรากยึดเกาะ ตามหน้าผาได้ดี ตัวอย่างพืช ได้แก่ จันทน์ผา (*Dracaena loureiri* Gagnep.) กำลั้งหนูมาน (*D. comferta* Ridl.) เตยเขา (*Pandanus* sp.) มะนาวผี (*Atalantia monophylla* Correa) ตะเคียนหิน (*Hopea ferrca* Pierre) มลายูเขา (*Celtis* sp.) พลับเพลา (*Microcos tomentosa* Smith.) สลัดไดป่า (*Euphobia antiquum* L.) เป็นต้น สำหรับไม้ล้มลุก ได้แก่ พืชวงศ์กำมกุ่ม (Begoniaceae) วงศ์ชาถาฤๅษี (Gesneriaceae) วงศ์มะระผี (Asclpidaceae) เป็นต้น

ข้อมูลเบื้องต้นของเขหินปูนที่เลือกศึกษา

1. เขาซอนเตือ

เขาซอนเตือเป็นส่วนหนึ่งของวนอุทยานถ้ำเพชร - ถ้ำทอง ตั้งอยู่หมู่ที่ 15 บ้านซอนเตือ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ มีเนื้อที่ 3,000 ไร่ ที่ระดับสูงจากระดับน้ำทะเล 100-375 เมตร อยู่ห่างจากตัวจังหวัดนครสวรรค์ ไปทางทิศใต้ ประมาณ 81 กิโลเมตร พื้นที่ของเขาซอนเตือส่วนใหญ่เป็นภูเขาหินปูน ผสมหินอ่อน มียอดแหลมขึ้นระเกะระกะ เป็นส่วนปลายสุดของเทือกเขาเพชรบูรณ์ ผังขวาของแม่น้ำป่าสัก ซึ่งตั้งอยู่ในเขตอำเภอตากลี และอำเภอตากฟ้า

จังหวัดนครสวรรค์ สภาพภูมิอากาศ ฝนดีในฤดูฝนและมีอากาศหนาวเย็นและแห้งแล้งในฤดูหนาว ฤดูกาลแบ่งออกเป็น 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน จะเริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม มีอากาศร้อนอบอ้าวทั่วไป โดยเฉพาะเดือนเมษายนจะร้อนมากที่สุด ฤดูฝนจะเริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม ซึ่งเป็นระยะที่ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดเข้าสู่ประเทศไทย อากาศจะเริ่มชุ่มชื้นและมีฝนตกชุกตั้งแต่เดือนพฤษภาคม เป็นต้นไป โดยเดือนกันยายนจะมีฝนตกมากที่สุด ประมาณ 248 มิลลิเมตร ฤดูหนาว จะเริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมจนถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงที่ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดปกคลุมประเทศไทย อากาศโดยทั่วไปจะหนาวเย็นและแห้ง อุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปี ประมาณ 28.5 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 33.8 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยทั้งปีมีค่าประมาณ 70% เดือนกันยายนมีค่าความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยสูงสุด 82% และต่ำสุด 52% ขณะที่ในเดือนกุมภาพันธ์และเดือนมีนาคม มีความชื้นสัมพัทธ์ต่ำสุด ประมาณ 10% แต่เดิมพื้นที่แห่งนี้สันนิษฐานว่าเป็นที่อยู่ของชุมชนโบราณโดยใช้ถ้ำอาศัยอยู่ เนื่องจากค้นพบเครื่องใช้พวกเครื่องปั้นดินเผา เครื่องประดับจากหินสีสันต่าง ๆ สวยงาม บ้างก็ทำจากเปลือกหอยทะเลจำนวนมาก พบอาวุธในยุคหินและยุคสำริดเป็นจำนวนมากในถ้ำ มีการค้นพบวัตถุโบราณเรื่อย ๆ มาจนถึงปัจจุบัน เช่น เครื่องปั้นดินเผาลายกระบุง ที่มีความสวยงามและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และผลจากการสำรวจพบว่า มีถ้ำอยู่มากถึง 67 ถ้ำ พร้อมทั้งพบโครงกระดูกมนุษย์โบราณ ได้มีการค้นพบศิลาจารึกบนยอดเขา มีเรื่องราวเกี่ยวกับ พระแสงศรกำลังรามาจารึกไว้ ซึ่งเป็นคันศรสัมฤทธิ์โบราณที่ค้นพบโดยหลวงพ่อรุ่งแห่งวัดหนองตาราม ระบบนิเวศของเขาชอนเตอมีความแตกต่างไปจากเขาบริเวณอื่น ๆ ในจังหวัดใกล้เคียง เขาชอนเตอมีสภาพเป็นเขาหินปูนผสมหินอ่อน มีส่วนของดินน้อยมาก ไม่ชุ่มน้ำไว้จึงไม่พบน้ำตกหรือลำธาร จะพบเพียงบ่อน้ำขังและน้ำชอนเชิงเขา หรือน้ำซับที่ไหลออกมาตามรอยแตกของหินได้ภูเขา ความชื้นที่มีอยู่อย่างจำกัดส่งผลให้พันธุ์ไม้จะมีหนามหรือมีการลดรูปใบไปเป็นหนาม และ/หรือบริเวณโคนต้นจะอวบพองเพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง จะทิ้งใบเร็วกว่าภูเขาลูก อื่นๆ เพื่อลดการคายน้ำออกทางใบ จำพวกไม้ยืนต้นส่วนใหญ่จะออกดอกในฤดูแล้ง พวกไม้ล้มลุกหรือไม้เถาส่วนใหญ่จะออกดอกในฤดูฝน และช่วงปลายฝนต้นหนาว ขณะที่สัตว์บนเขาหินปูนส่วนใหญ่ออกหากินในตอนกลางคืน ซึ่งมีสภาพอากาศเย็นกว่ากลางวัน ขณะที่กลางวันจะพบสัตว์ปีกพวกนก ไก่ป่า ที่ออกหากินแมลงและเมล็ดไม้ บางครั้งก็พบกลุ่มลิงที่หากินผลไม้ เนื่องจากเขาชอนเตอตั้งอยู่ในพื้นที่อนุรักษ์จึงยังคงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร ธรรมชาติไว้มาก บางครั้งอาจจะโดนบุกรุกบ้างจากการลักลอบขุดหน่อไม้ หาเห็ด ขุดและตัดกิ่งจันทน์ ล่าสัตว์เล็ก จากชาวบ้านที่อยู่รอบเขาในบางฤดูกาล

รูปที่ 1 แผนที่ตั้งเขาซอนเดื่อ

เขาซอนเดื่อในปัจจุบันจึงมีความพร้อมในการเป็นแหล่งเรียนรู้ ปัจจุบันจึงมีการจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีความจำเป็นไว้อย่างครบถ้วน และมีการสร้างฐานการเรียนรู้หรือ เส้นทางศึกษารวมชาติไว้รองรับผู้ที่ให้ความสนใจการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแบบเพิ่มเติมความรู้ มีการจัดแสดงนิทรรศการให้ความรู้และประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีมีความหมายตามที่ต่างๆ อย่างทั่วถึง เจ้าหน้าที่ประจำวนอุทยานมีความรู้ สามารถตอบปัญหาให้กับนักท่องเที่ยวได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สภาพทั่วไปภายในวนอุทยาน มีสิ่งก่อสร้างอยู่น้อยชิ้น หากมีก็จะสร้างให้กลมกลืนกับธรรมชาติ เพื่อภูมิทัศน์ที่สวยงามและเป็นธรรมชาติที่สุด นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชมถึงแม้จะมีจำนวนไม่มากมาย เหมือนกับสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง แต่ก็เป็นอย่างดีที่สามารถสอดส่องดูแลพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของนักท่องเที่ยวได้ง่ายขึ้น เจ้าหน้าที่ดูแลได้อย่างทั่วถึง (สุภาวรรณ, 2548)

2. เขาขวาง

ตั้งอยู่ใน ต. หนองพิบูล อ. ตากฟ้า จ. นครสวรรค์ ปัจจุบันได้รับการจัดตั้งเป็นส่วนหนึ่งของวนอุทยานถ้ำเพชร-ถ้ำทอง เพื่อการอนุรักษ์พรรณพืช พันธุ์สัตว์ และซากดึกดำบรรพ์ เนื่องจากในอดีตเขาขวาง เขาซอนเดื่อ และเขาชายธง เป็นเทือกเขาหินปูนที่เชื่อมติดต่อกัน เป็นแหล่งอาศัยของสรรพชีวิตที่มีความโดดเด่นเฉพาะตัว

3. เขาชายธง

เขาชายธงเป็นภูเขาหินปูนที่ตั้งอยู่ในตำบลเขาชายธง จำนวนประชากรในเขต อบต. 3,751 คน และจำนวนหลังคาเรือน 1,225 หลังคาเรือน อาชีพหลัก ทำสวน, ทำไร่ อาชีพเสริม รับจ้าง

ตำบลเขาชายธงอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอตากฟ้า ห่างจากที่ว่าการอำเภอตากฟ้าประมาณ 5.5 กิโลเมตร ไปตามถนนพหลโยธิน สายตากฟ้า-ตาคลี การตัดถนนสายนี้ได้แยกเขาชายธงจากเขาขวาง ซึ่งในอดีตเป็นเทือกเขาเดียวกัน จึงทำให้สภาพของสิ่งมีชีวิตคล้ายคลึงกัน เพียงแต่ปัจจุบันมีการตั้งบ้านเรือนแยกภูเขาออกจากกัน สาเหตุที่เรียกชื่อตำบลเขาชายธง เพราะว่าตั้งชื่อตามวัดที่มีภูเขาเรียงรายคล้ายผืนธง มีสถานที่สำคัญคือวัดถ้ำคูหาไสถน

4. เขารอยเสือ

เขารอยเสือ ตั้งอยู่ในตำบลตาคลี อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ เป็นเขาหินปูนที่เคยได้รับสัมปทานระเบิดหินเพื่อการอุตสาหกรรมโรงโม่หินมาก่อนแต่ปัจจุบันราษฎรได้ขอให้ยุติการต่อสัมปทานเนื่องจากเห็นว่าควรที่จะมีการอนุรักษ์เป็นป่าชุมชนไว้เพื่อชนรุ่นหลัง

5. เขาหลวง

เขาหลวงเป็นเขาหินปูนที่มีความสูงมากที่สุดของจังหวัดนครสวรรค์คือสูงเท่ากับ 772 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดอุทัยธานี ปัจจุบันได้รับการจัดตั้งเป็นวนอุทยานเขาหลวง เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2539 ครอบคลุมพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ มีเนื้อที่ตามแนวเขตป่าอนุรักษ์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่ใช้ดำเนินการจัดตั้งวนอุทยานรวมทั้งสิ้น 59,375 ไร่ หรือ 95 ตารางกิโลเมตร วนอุทยานเขาหลวง มีสภาพพื้นที่เป็นภูเขาสูงชัน ตั้งอยู่โดดเดี่ยวบนพื้นที่ราบ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของคลองวังม้า คลองบางประมุข ละเป็นต้นน้ำลำธารของห้วยเล็กห้วยน้อยที่ไหลลงสู่แม่น้ำสะแกกรัง มีทรัพยากรป่าไม้ที่มีคุณค่า ทั้งสภาพป่าดงดิบ ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรังและมีพืชสมุนไพรที่มีค่าและหายากจำนวนมาก เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยที่สำคัญของสัตว์ป่านานาชนิด นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ได้แก่ ธรรมชาติบึงยอดเขาหลวง จุดชมวิวน้ำตกหน้าผา ถ้ำ ฯลฯ ในอดีตพบว่าทรัพยากรธรรมชาติในเขตวนอุทยานเขาหลวงได้ถูกบุกรุกทำลายจากมนุษย์ โดยเฉพาะการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ การลักลอบหาของป่าและพืชสมุนไพรโดยปราศจากการควบคุม ตลอดจนปัญหาด้านไฟฟ้า ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติในวนอุทยานเขาหลวงเสื่อมโทรมลงจนใกล้วิกฤติ โดยเฉพาะปัญหาในเรื่องแหล่งน้ำตามลำห้วยลำธาร ที่ในอดีตมีน้ำไหลตลอดปี ต้องเหือดแห้งลงในฤดูแล้ง ทำให้ไม่มีน้ำหล่อเลี้ยงในชุมชนรอบๆ ได้

การเดินทางเข้าถึงพื้นที่วนอุทยานเขาหลวง สามารถเดินทางได้จากนครสวรรค์ไปตามเส้นทางหลวงหมายเลข 1 (สายนครสวรรค์-กำแพงเพชร) ถึงตลาดหนองเบน เป็นระยะทาง 17 กิโลเมตร เลี้ยวซ้ายสู่เส้นทางหลวงหมายเลข 1072 (สายไปอำเภอลาดยาว) จนถึงปากทางแยกเข้า

วัดศรีอุทุมพรอีก 7 กิโลเมตร จนถึงวนอุทยานเขาหลวง รวมระยะทาง 29 กิโลเมตร สภาพพื้นที่โดยทั่วไปของวนอุทยานเขาหลวง จัดเป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อน เป็นภูเขาหินปูน พื้นที่ส่วนใหญ่มีความลาดชันมากกว่า 35 % มีสภาพป่าบนยอดเขาค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ ชนิดป่าและพืชพรรณ ได้แก่ ป่าเบญจพรรณ (Mixed Deciduous Forest) พบบริเวณตีนเขาขึ้นไปตามเชิงเขา บนสันเขา และบริเวณพื้นที่ป่าใกล้ยอดเขาหลวงบางส่วน จัดเป็นป่าโปร่งผสมผลัดใบ ประกอบด้วยไม้หลายชนิดขึ้นปะปนกัน เป็นไม้ขนาดเล็ก-ขนาดกลางเป็นส่วนใหญ่ พื้นที่ป่าไม่รกทึบ มีไม้ไผ่ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น ในฤดูแล้งต้นไม้เกือบทุกชนิดจะผลัดใบ และเกิดไฟไหม้ป่าทุกปี ป่าเต็งรัง (Dry Dipterocarps Forest) พบบริเวณตีนเขา เชิงเขา และบริเวณสันเขาที่ไม่สูงมาก เป็นป่าที่มีไม้ขนาดใหญ่ถูกลักลอบตัดฟันไปเป็นจำนวนมาก คงเหลือแต่ไม้ขนาดเล็ก ขึ้นกระจายกระจายทั่วไป พื้นที่ป่าไม่รกทึบ มีหญ้าขึ้นปกคลุมอยู่ทั่วไป พื้นที่ป่าถูกไฟไหม้ทุกปี และป่าดงดิบแล้ง (Dry evergreen Forest) พบบริเวณพื้นที่ราบบนยอดเขา ตามหุบเขาหรือตามลำห้วย เป็นป่าที่แปรสภาพมาจากป่าดงดิบชื้น สภาพดินเป็นดินร่วนหรือดินเหนียว หรือดินเหนียวปนทราย ดินมีความชุ่มชื้น พื้นที่ป่ารกทึบประกอบด้วย ไม้พุ่ม ไม้ล้มลุก ไม้เถาวัลย์ หวาย กัลวียา ไม้ชนิดต่างๆ และมีเฟิน กัลวียา เเกาะอยู่ทั่วไป ในสภาพปัจจุบัน แม้ต้นไม้ขนาดใหญ่ จะถูกลักลอบตัดฟันไปเป็นจำนวนมาก แต่ก็ยังปรากฏไม้เรือนยอดขนาดรอง ไม้หนุ่ม ก้ามไม้ชนิดต่างๆ ขึ้นปะปนกันอยู่อย่างหนาแน่น โดยเฉพาะบริเวณยอดเขาสูงสุด ซึ่งเป็นที่ตั้งสำนักสงฆ์เก่าของหลวงพ่อจ้อย จันทสุวรรณโณ ยังคงปรากฏพบไม้ใหญ่ชนิดต่างๆ มากกว่าบริเวณจุดอื่นๆ พืชสมุนไพร (Medicinal plant or Herb) พื้นที่วนอุทยานเขาหลวง นับว่าเป็นพื้นที่ที่มีพืชสมุนไพรมีค่าและหายากนานาชนิดจำนวนมาก โดยเฉพาะบนยอดเขาหลวงเป็นที่กล่าวขานกันในหมู่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับพืชสมุนไพรเป็นอย่างมาก เขาหลวง มีสัตว์ป่าขนาดใหญ่และเล็กอาศัยอยู่อย่างชุกชุม ภายหลังพื้นที่ถูกรบกวนและสัตว์ป่าถูกล่ากันมากขึ้น ทำให้สัตว์ป่าขนาดใหญ่อพยพหรือสูญหายไปจากพื้นที่ ปัจจุบันสัตว์ป่าที่พบอาศัย ได้แก่ ไก่ป่า ไก่ฟ้าพญาลอ เก้ง ลิง หมูป่า อีเห็น ชะมด ตะกวด นิ่มหรือลิม เต่าเหลือง เลื้อขนาดเล็ก พังพอน กระต่ายป่า นกนานาชนิด ฯลฯ เป็นต้น นอกจากนี้บนเขาหลวงยังมีแหล่งท่องเที่ยว เช่น จุดชมวิวยอดเขาเขียว-ยอดเขาหลวง ที่ความสูง 772 เมตรจากระดับน้ำทะเล สามารถชมทิวทัศน์ในระดับสูงของจังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดอุทัยธานีได้ เส้นทางเดินขึ้นเขามีความลาดชันมาก และทำทายเป็นนักผจญภัย พื้นที่รองรับการพักผ่อนบนยอดเขาจำนวน 10 เต็นท์ (20 คน) ระยะทางประมาณ 4-5 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางขาขึ้นประมาณ 4-5 ชั่วโมง เหมาะสำหรับนักผจญภัย นักเรียน นักศึกษาและประชาชนโดยทั่วไป ช่วงเวลาในการท่องเที่ยวระหว่างเดือนตุลาคม-เดือนกุมภาพันธ์ จุดชมวิวล้างสำนักงานวนอุทยานเขาหลวง เป็นเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติระยะสั้น บนยอดเขาสามารถชมทิวทัศน์ในระดับสูงที่ลดหลั่นลงมาของจังหวัดนครสวรรค์ได้ พื้นที่รองรับ การพักผ่อนบนยอดเขาจำนวน 10 เต็นท์ (20 คน) ระยะทาง

ประมาณ 3-5 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 1-2 ชั่วโมง เหมาะสำหรับนักเรียน นักศึกษาและประชาชนโดยทั่วไป ช่วงเวลาในการท่องเที่ยวระหว่างเดือนตุลาคม-เดือนกุมภาพันธ์ ถ้าอากาศดีอยู่บริเวณหลังสำนักงานวนอุทยานเขาหลวง ระยะทางประมาณ 300 เมตรถึงปากถ้ำ การชมถ้ำใช้เวลาประมาณ 1-2 ชั่วโมง ภายในมีห้องต่างๆ มากกว่า 12 ห้อง มีหินงอกหินย้อยที่มีลักษณะแตกต่างกันไปตามจินตนาการ ซึ่งเป็นถ้ำที่ยังคงความสมบูรณ์และเป็นธรรมชาติมากที่สุด เหมาะสำหรับนักเรียน นักศึกษาและประชาชนโดยทั่วไป ช่วงเวลาในการท่องเที่ยวระหว่างเดือนตุลาคม – เดือนเมษายน น้ำตกหินลาด, น้ำตกโกรกพนม, น้ำตกโกรกเสลา, น้ำตกโกรกกระแปง และน้ำตกโกรกซ่า เหมาะสำหรับนักเรียน นักศึกษาและประชาชนโดยทั่วไป ช่วงเวลาในการท่องเที่ยวระหว่างเดือนมิถุนายน-เดือนกันยายน ลานกางเต็นท์ บริเวณสำนักงานวนอุทยานเขาหลวง พื้นที่รองรับการพักผ่อนได้ จำนวน 200-300 คน มีลานสำหรับทำกิจกรรม และมีเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติระยะสั้นอยู่ในโซนเดียวกัน มีห้องน้ำระบบไฟฟ้าและร้านค้า สวัสดิการในการอำนวยความสะดวก เหมาะสำหรับนักเรียน นักศึกษาและประชาชนโดยทั่วไป เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ในผืนป่าเขาหลวง จำนวน 2 เส้นทาง ระยะทาง 3-5 กิโลเมตร

6. เขาหน้อ

เป็นหมู่บ้านดั้งเดิมมาตั้งแต่สมัยโบราณ ตั้งแต่สมัย รศ.112 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ร.5 ยังได้เสด็จประพาสทางชลมารค (ทางเรือ) ทรงเยี่ยมราษฎรที่วัดบ้านแดน ยังได้พระทานนามวัดบ้านแดนเสียใหม่ว่า "วัดอรุณราชนาราม" มีหลวงพ่อบุญทานแหม่มเป็นเจ้าอาวาส และยังพระราชทานสิ่งของให้วัด เช่น ดวงตราจจักร (ทองเหลือง) ดวงตราอัญจกร โคมไฟหลวง ปืนโตขนาดใหญ่-เล็ก ฯลฯ และยังเสด็จประพาสชมเขาหน้อ จากวัดไปถึงเขาหน้อ ระยะทาง 3,000 เมตร ราษฎรได้สร้างถนนปัจจุบันเรียกถนนเส้นนี้ว่า ทางเสด็จ จนถึงทุกวันนี้ ตำบลบ้านแดนตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอบรรพตพิสัย ห่างจากอำเภอระยะทาง 20 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 51.50 ตารางกิโลเมตร หรือมีประมาณ 31,906 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.01 ของพื้นที่ทั้งหมด ติดต่อกับ ต.บางแก้ว ต.ตาซัด อ.บรรพตพิสัย จ.นครสวรรค์ ทิศใต้ ติดต่อกับ ต.บ้านไร่ อ.ลาดยาว และ ต.ท่าจั่ว อ.บรรพตพิสัย จ.นครสวรรค์ ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ต.ตาซัด อ.บรรพตพิสัย จ.นครสวรรค์ ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ต.บางแก้ว อ.บรรพตพิสัย จ.นครสวรรค์ จำนวนประชากรในเขต อบต. 7,294 คน และจำนวนหลังคาเรือน 2,074 หลังคาเรือน อาชีพหลัก ทำนา ทำสวน ทำไร่ แหล่งท่องเที่ยวเขาหน้อ-เขาแก้ว อบต.บ้านแดน วัดเขาหน้อ วัดเทพสถาพร วัดเขาห้วยสูง วัดเขาหน้อ ตั้งอยู่ริมทางหลวงสายนครสวรรค์-กำแพงเพชร ในหมู่ 2 ตำบลบ้านแดน อำเภอ บรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ สันนิษฐานว่า สร้างขึ้นในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี คือ เกือบประมาณ 800 ปีมาแล้ว นอกจากนี้ยังมีสถานที่ประทับใจและสถานที่ประหลาด

รอยพระพุทธรูป ประดิษฐานอยู่บนยอดเขาหน้าวัดระยะทางจากบันไดถ้ำพระนอน ถึงรอยพระพุทธรูป เป็นระยะทางยาว 21 เส้น 8 วา 2 ศอก รอยพระพุทธรูปนี้ ยาว 3 ศอก กว้าง 1 ศอก 5 นิ้ว มีมณฑปล้อมรอบพระพุทธรูป พระพุทธรูปไสยาสน์ หรือหลวงพ่อบ้านถ้ำพระนอน นั้นซึ่งอยู่ในเพิงเขา เขานี้ชาวบ้านเรียกว่า "เขานางพันธุรัตน์" จากถ้ำพระนอนลงมาเชิงเขาเป็นบันไดอิฐ ก่อด้วยปูนซีเมนต์ บันไดนี้มีทั้งหมด 60 ขั้น ค้างคาวจำนวนมากนับล้านๆตัวอาศัยอยู่ในถ้ำขี้มั้น (เขาแก้ว) จะบินออกหากินในเวลาประมาณ 18.00 น. เป็นประจำทุกวัน สร้างความตื่นเต้นตื่นใจแก่ผู้พบเห็นเป็นอันมาก ถ้ำพระเข้ เป็นสถานที่ในวัดเขาหน้า ภายในถ้ำมีหินขนาดใหญ่รูปร่างเหมือนพระเข้

เขาหน้า-เขาแก้วตั้งอยู่ริมทางหลวงสายพหลโยธิน ช่วงนครสวรรค์ - กำแพงเพชร ในท้องที่ตำบลบ้านแดน อำเภอบรรพตพิสัย ระยะทางจากตัวจังหวัดประมาณ 45 กิโลเมตร และจากตัวที่ว่าการอำเภอบรรพตพิสัยประมาณ 18 กิโลเมตร เขาหน้าเป็นเขาหินปูนที่มีวัดเขาหน้าอยู่เชิงเขา มีบันไดขึ้นสู่ยอดเขาซึ่งเป็นจุดชมวิว ระหว่างทางมีถ้ำประดิษฐานพระพุทธรูปนอนองค์ใหญ่ เมื่อครั้งพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 เสด็จภาคเหนือทางชลมารคสายแม่น้ำปิง เคยทรงประทับพักแรมที่นี้ ต่อมาจังหวัดได้สร้างพระบรมรูปไว้เป็นอนุสรณ์ บริเวณเชิงเขามีฝูงลิงจำนวนมาก คอยรับอาหารจากนักท่องเที่ยวที่มาเยือน นอกจากนี้เวลาเย็นจะมองเห็นฝูงค้างคาวที่อาศัยอยู่ตามถ้ำน้อยใหญ่ในภูเขาบินออกไปหากิน ดูเป็นสายยาวสีดำอยู่บนท้องฟ้า ส่วนเขาแก้ว อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน มีถ้ำหลายถ้ำซึ่งเป็นที่อยู่ของค้างคาวมากมาย ในเวลาเย็นใกล้พลบค่ำฝูงค้างคาวจะพากันบินออกหากิน " พระพุทธเจ้าหลวง " ได้เคยเสด็จประพาสบริเวณเขาหน้าเมื่อปี 2449 และต่อมาในปี 2452 ได้พระราชทานสิ่งของให้แก่หลวงพ่อบ้านถ้ำ วัดบ้านแดน ภายในวัดเขาหน้ามีจุดสำคัญต่างๆ ในการตามรอยเสด็จประพาสต้น ได้แก่ " สระเสด็จ " ที่เคยทรงนำ สิ่งพระราชทานจากรัชกาลที่ 5 ถวายแด่ หลวงพ่อบ้านถ้ำ และพระบรมรูปรัชกาลที่ 5 สำหรับสักการะ .2 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน บ้านเขาหน้าหมู่ที่ 2 ตำบลบ้านแดน อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ จากหลักฐานในราวปี 2452 เป็นหมู่บ้านสำคัญทางประวัติศาสตร์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ร.5 ได้เสด็จประพาสทางชลมารค (ทางเรือ) ประกอบด้วยภูเขาหลายลูกคือ เขาชี้ตอก เขาคาน เขากะเต็น (เขาย่านาง) เขานางพันธุรัตน์ เขาหน้า เขาแก้ว เขารักกะจันท์ เขาหัวขลุ่ย และเขาผาสวรรค์ ต่อมาภูเขาต่าง ๆ ได้ถูกระเบิดหินออกไปจนหมดจนเหลืออยู่ประมาณ 1 ใน 4 ของภูเขาทั้งหมด ในบริเวณ เขาแก้ว – เขาหน้า ได้ปรากฏสิ่งที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่ช่วยส่งเสริมคุณค่าควรอนุรักษ์ที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่ช่วยส่งเสริมคุณค่าควรอนุรักษ์เป็นอย่างยิ่ง.ภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบลุ่มติดแม่น้ำปิง เหมาะกับการทำนา แต่จะมีปัญหาในช่วงฤดูน้ำหลาก จะมีน้ำท่วมซึ่งล้นมาจากแม่น้ำปิง (สุภาวรรณ และคณะ, 2550)

7. เขาหน้าผา

เขาหน้าผาเป็นภูเขาหินปูนลูกเล็ก ๆ ที่เป็นที่ตั้งของวัดเทพสถาวร บ้านเขาหน้าผา หมู่ 7 ต.บ้านแดน อ.บรพตพิสัย เนื่องด้วยการพัฒนาสิ่งก่อสร้างมากมายที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม หน้าผา จึงเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เกี่ยวกับเรื่องสังข์ทองที่เรียกเนื้อเรียกปลาได้ มีหลักฐานของหินที่เป็นแท่นนั่งของพระสังข์ และภายในยังมีถ้ำที่แบ่งเป็นห้อง ๆ ที่เป็นห้องซุบเงิน ซุบทอง และมีห้องที่นางพันธุรัตน์เก็บกระดูกของมนุษย์ด้วย ในอดีตเขาหน้าผามีถ้ำที่เป็นที่อาศัยหลบภัยของคนได้ มีระยะทางจากปากถ้ำยาวประมาณ 500 เมตร มีเรื่องเล่าว่าเคยเป็นแหล่งหลบซ่อนของโจรปล้นของที่ลำเลียงผ่านถนนเส้นที่ตัดผ่านอยู่เนือง ๆ แต่ไม่เคยจับได้ เนื่องจากหลบซ่อนในถ้ำที่มีทางออกที่เป็นปล่องบนผนังถ้ำ เขาหน้าผามีพื้นที่ศึกษาพรรณพืชบนเขาหินปูนได้สะดวก มีสถานที่ที่ทางวัดได้พัฒนาขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งอาศัยของผึ้งผ้าที่สมบูรณ์ ไม่มีคนรบกวน เนื่องจากเป็นเขตวัด มีถ้ำหลายแห่งที่มีการเก็บมูลค้างคาวขายของชาวบ้านเป็นรายได้เลี้ยงครอบครัว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเขาหินปูน

ในพื้นที่เขาหินปูนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบว่ามีลักษณะเฉพาะตัวและพบสิ่งมีชีวิตที่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ ปัจจุบันจึงมีการเข้าศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูล พบค้างคาวหายาก แมลงชนิดต่าง ๆ หอยทากบก ปลาถ้ำหินปูน สัตว์ฟันแทะ และสัตว์อื่น ๆ ที่กำลังถูกคุกคามเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ รวมทั้งขาดการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตชนิดนั้นน้อยมาก จึงไม่มีข้อมูลเพื่อการอนุรักษ์ และยังมีซากดึกดำบรรพ์กลุ่มปะการังด้วย การกัดกร่อนของน้ำฝนทำให้เขาหินปูนเกิดการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เช่น หน้าผา ถ้ำ แม่น้ำใต้ภูเขา ก่อเกิดพรรณพืชที่แตกต่างกับระบบนิเวศอื่น ๆ แต่ปริมาณความต้องการปูนซีเมนต์เพื่อการก่อสร้างรวมทั้งหินอ่อน ทำให้เกิดการทำลายระบบนิเวศเขาหินปูนและสรรพชีวิตสูญพันธุ์จากโลกนี้ไป รวมทั้งการบุกรุกพื้นที่เพื่อการเกษตรและสร้างที่อยู่อาศัย ทำให้สิ่งมีชีวิตบางชนิดสูญพันธุ์ไปโดยไม่ได้มีการศึกษาหรือค้นพบก่อน เช่นที่รัฐ Pahang และ Sabah ของประเทศมาเลเซีย ที่ได้รับการสำรวจจากหลายบริษัทเพื่อการทำโรงโม่หิน ที่นี้พบว่ามีหอยทากบกที่พบได้แห่งเดียวในโลก และยังพบว่าสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่เล็กที่สุดในโลก คือ ค้างคาว (bumblebee bat) ในประเทศไทย ที่มีประชากรน้อยมาก สัตว์เขาหินปูนที่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ ได้แก่ Francois's leaf monkey, the serow (a type of goat antelope) และพบสัตว์ฟันแทะชนิดใหม่ของโลกในประเทศลาว ที่พบว่าเป็นวงศ์ใหม่ที่ค้นพบในช่วง 30 ปี นี้เอง ประมาณ 31 ชนิด ที่

ได้รับการขึ้นบัญชีของ IUCN (World Conservation Union) ทั้งประเทศไทย มาเลเซีย และเวียดนาม ต่างก็พบสิ่งมีชีวิตใหม่ ๆ และเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์อย่างต่อเนื่อง

การขาดข้อมูลพื้นฐานของสิ่งมีชีวิตเหล่านี้ส่งผลต่อวิธีการที่จะอนุรักษ์ จึงต้องมีการศึกษาและสำรวจให้ทันเวลาก่อนที่แหล่งที่อยู่อาศัยจะถูกทำลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง นักวิจัยจาก Brigham Young University in Provo จากประเทศ Utah ที่ทำการวิจัยในประเทศมาเลเซีย พบว่า มีสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังอย่างน้อย 3 ชนิดที่เป็นข่าวใหม่ของวงการวิทยาศาสตร์ ในปี 1988 พบปลาชนิดใหม่ 13 ชนิด รวมทั้ง a blind loach ที่ใช้ ครีบก้นขึ้นก่อนเห็นได้ ซึ่งค้นพบในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไม่เพียงแต่ลดประชากรลงเท่านั้นแต่ยังขาดการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตเหล่านี้ด้วย ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้จะหาไม่ได้จากหนังสือนิเวศวิทยา อาจจะเป็นเพราะมีผู้ศึกษาน้อยมากจึงพบว่ามีภัยเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์อย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว (Reuben Clements, *et al.*, 2006) มีการเก็บสถิติระหว่างปี 1999-2003 ของทีมวิจัยเพื่อประเมินปริมาณความต้องการใช้หินปูนในประเทศอาฟริกา อเมริกาใต้ และเอเชียกลาง พบว่า เอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีปริมาณการใช้ประโยชน์มากที่สุด 5.7 % ต่อปี การบุกรุกทำลายพื้นที่รอบ ๆ เขาหินปูนก็เป็นการโดดเดี่ยวความหลากหลายทางชีวภาพของสรรพชีวิตให้แคบลง จับคู่ผสมพันธุ์ในหมู่พี่น้อง จึงเสี่ยงต่อความหลากหลายทางพันธุกรรม 13% ของพื้นที่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ควรได้รับการป้องกันแต่ยังคงมีพื้นที่ในกัมพูชาและพม่าที่ยังไม่ได้กำหนดเป็นพื้นที่อนุรักษ์เลย (National Geographic News, 2006)

พระอาจารย์ปริญญา สุปริญญา เจ้าอาวาสวัดป่าชุมชน ต.ลำเขาน้อย อ.ลำสนธิ จ.ลพบุรี ได้ทุ่มเทชีวิตของท่านกว่า 10 ปี ในการกระตุ้นให้เกิดความตระหนักและความร่วมมือ ได้ฟื้นฟูสภาพป่าถึง 70,000 ไร่ โดยร่วมมือกับผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายก อบต.และส่วนราชการ การได้รับการถวายรางวัลลูกโลกสีเขียว เมื่อ พ.ศ.2549 เป็นโอกาสให้สื่อมวลชนเผยแพร่แนวคิดและผลงานของท่านสู่สังคม สร้างกำลังใจให้ผู้นำและประชาชนในพื้นที่ที่จะขยายเครือข่ายอนุรักษ์อย่างเข้มแข็ง มีการศึกษาระบบนิเวศเขาหินปูน ปีนเขาขึ้นไปดู "วิมานเลียงผา" ที่นอนประจำบนหน้าผา พบรอยขี้ที่นอน และรอยทางเดินของเลียงผา มีต้นปรองภูเข่า จันทน์ผา ทุ่งกว้างที่เคยเป็นป่าถูกรุกแล้วปลูกอ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพด มีการเผาไร่อ้อย เพื่อให้ตัดง่าย พร้อมนำส่งเข้าโรงงานน้ำตาลอันก่อให้เกิดควันไฟ ขณะที่ป่าพฤษภาคม เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ มีป่าสมบูรณ์อยู่ 100 ไร่ มีจำปีสิรินธร ซึ่งเป็นพันธุ์ไม้ที่ค้นพบใหม่ มีความสำคัญระดับโลก พื้นที่ปลูกอ้อยรุกป่ามากขึ้น และเห็นพื้นที่สัมปทานหินปูนเจาะกลางเทือกเขาอันสมบูรณ์ ขณะที่พื้นที่ปลูกอ้อยในลพบุรี สระบุรี เพิ่มมากขึ้นในรอบ 18 ปี ซึ่งก็คือป่าถูกรุกเท่าพื้นที่อ้อยที่เพิ่มขึ้น สระบุรีเคยมีพื้นที่ปลูกอ้อย 40,173 ไร่ ใน พ.ศ.2533 เพิ่มมากที่สุด 228,529 ไร่ ใน พ.ศ.2548 ลพบุรีปลูกอ้อย 101,522 ไร่ ใน พ.ศ.2533 เพิ่ม

มากที่สุด 315,698 ไร่ ในปี 2550 นี้เป็นเหตุสำคัญของการเกิดภาวะแห้งแล้ง น้ำแล้ง น้ำท่วม อันเป็นเหตุความยากจนของประชาชนในลพบุรี สระบุรี พระอาจารย์ปริญญามีความห่วงใยต่อการฟื้นฟูระบบนิเวศต้นน้ำของเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์เป็นอย่างยิ่ง

คุณเตือนใจ ฤกษ์ อยุธา ดีเทศน์ (Tuenjai_d@yahoo.com) ได้เขียนบทความเกี่ยวกับหลวงพ่อบุ๊ว่า "อาตมาเจตนาที่จะพาไปดูโครงสร้างระบบนิเวศสัมพันธ์เกี่ยวกับต้นสายน้ำที่สำคัญ ที่คอยเติมน้ำลงในอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ สายน้ำเหล่านี้เกิดจากเทือกเขาในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าชัยบาดาลและป่าท่าฤทธิ-ลำทองหลวง-ลำพญากลาง ซึ่งเป็นป่าที่ต้องฟื้นฟูอย่างต่อเนื่องจริงทั้งระบบ และไปดูสถานที่ย้อนยุคไปถึงชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ที่คนในยุคนี้ได้อาศัยทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ด้วยการดำเนินชีวิตอย่างธรรมชาติ โดยอาศัยสายน้ำเพื่อชีวิตจากเทือกเขาเหล่านี้ เชื่อมโยงไปถึงวัฒนธรรม วิธีการดำรงชีวิตด้วยการหาของป่าและการเกษตร คนในยุคนี้เป็นชนเผ่าพันธุ์ที่รักความสงบ เป็นวิถีชีวิตที่เหมาะสมกับคนไทย สอดคล้องกับหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ที่ทรงให้รู้จักประมาณตนในการดำรงชีวิต สันโดษยินดีกับของที่มีอยู่ คนยุคปัจจุบัน ที่เต็มไปด้วยการสะสมกิเลส จนทำให้เกิดการเห็นแก่ตัวอย่างมาก ทำให้เดือดร้อนกันไปทุกหย่อมหญ้า อาตมาได้ส่งรายละเอียดของต้นจันทน์หนู ซึ่งจันทน์หนูเป็นต้นไม้พันธุ์ไทยแท้เกิดบนเขาหินปูน ในปัจจุบันเหลืออยู่ในป่าธรรมชาติไม่ถึง 300 ต้น สาเหตุที่ต้นจันทน์หนูมีเหลืออยู่น้อย เพราะการทำลายระบบนิเวศด้วยการตัดไม้ทำลายป่า เผาป่า จนทำให้ต้นจันทน์หนูถูกทำลายจากการถูกเผาไปถึง 75% อีก 20% ถูกลักลอบขุดล้อมออกไปจำหน่ายจนเกือบหมดป่า จนทุกวันนี้จันทน์หนูหลงเหลืออยู่ในป่าประมาณ 5% ของป่าดั้งเดิมเท่านั้น จากการศึกษาเกี่ยวกับสายพันธุ์ไม้ ในสกุลจันทน์ผาจากทุกภาคของไทยแล้ว ทำให้มั่นใจว่าจันทน์หนู เป็นพันธุ์ไม้ที่มีแหล่งกระจายพันธุ์อยู่เฉพาะที่อำเภอฉวางเหล็ก จังหวัดสระบุรี และอำเภอเขาน้อย จังหวัดลพบุรี แห่งเดียวในประเทศไทยเท่านั้น และน่าจะเป็นแห่งเดียวในโลกด้วย จึงควรเผยแพร่ให้คนไทยได้รู้จักและได้ช่วยกันอนุรักษ์ไว้ไม่ให้สูญพันธุ์ ต่อไป โดยอนุรักษ์ป่าที่เป็นแหล่งกระจายพันธุ์เอาไว้ให้ได้ มิฉะนั้นแล้วจันทน์หนูคงเหลือแต่ชื่อเท่านั้น จันทน์หนูขนาดใหญ่มากที่สุดที่เคยพบ ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางลำต้นโตได้ถึง 80 เซนติเมตรเปลือกต้นหนา แตกเป็นร่อง สีน้ำตาลเข้มอมเทา เจริญเติบโตได้สูงถึง 11 เมตร แตกกิ่งก้านสาขามากมีเรือนยอดได้ถึง 1,400 ยอด ยอดหนาแน่นเรียงกันสลับซับซ้อน ทรงพุ่มกว้างไกลให้ร่มเงามาก ครอบคลุมพื้นที่ได้ถึง 70 ตารางเมตร จันทน์หนูมีใบสีเขียวเข้มเป็นมัน ขอบใบทั้งสองข้างเป็นเส้นสีขาว ขนาดกว้างประมาณ 1 มิลลิเมตร ตามความยาวของใบ ตั้งแต่โคนใบจนถึงปลายใบ ซึ่งเป็นลักษณะประจำพันธุ์ของจันทน์หนูเท่านั้น อาตมามีเรื่องสำคัญอีกเรื่องหนึ่ง เกี่ยวกับเรื่องเขตห้ามล่าพันธุ์สัตว์ป่า ด้วยเมื่อปี 2546 อาตมาพร้อมด้วยชุมชน หมู่บ้าน และองค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย

ได้ปรึกษาและวางแผนที่จะอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติเขาซับแกงไก่อ หมู่ที่ 5 ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี (เขาลูกที่ติดกับวัดป่าชุมชน) อย่างยั่งยืน จึงได้ทำหนังสือผ่านจังหวัดจนส่งไปถึงกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช เพื่อพิจารณาประกาศให้ป่าสงวนแห่งชาติเขาซับแกงไก่อ เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า โดยได้ส่งไปนานเป็นเวลากว่า 4 ปีแล้ว ถึงแม้ว่าเขาซับแกงไก่อจะมีเนื้อที่ 2 พันกว่าไร่ แต่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง หากทางการได้ประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า และตั้งสำนักงานขึ้น จะได้อันสืบสงอย่าง มาก นอกเหนือจากการอนุรักษ์สัตว์ป่าของเขาซับแกงไก่อเอาไว้ได้แล้ว ยังช่วยอนุรักษ์ป่าข้างเคียง ได้แก่ ป่าเขาวงจันทร์แดง, ป่าเขาหินฝน, ป่าเขาซับแกงไก่อใหญ่ รวมพื้นที่ได้อีกถึง 26,000 ไร่ เป็นป่าที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นต้นน้ำลำธาร ที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าจำนวนมาก เป็นแหล่งกระจายพันธุ์ไม้หายากหลายชนิด ปัจจุบัน บุคคลที่ไม่พึงปรารถนา เข้ามาลักลอบล่าสัตว์ป่า เฉพาะในปี 2550 เฉพาะในเขตป่าเขาซับแกงไก่อถูกล่าไปถึง 3 ตัว ต้นจันทร์ผาถูกลักลอบขุดและตัดไปเกือบ 100 ต้น จึงมีความจำเป็นต้องติดตามและผลักดันเรื่องเขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาซับแกงไก่อด้วย เพื่อช่วยเหลือสัตว์จำนวนมากและอนุรักษ์พันธุ์ไม้หายากเอาไว้ เพื่อฟื้นฟูระบบนิเวศให้ดีขึ้น ทำนี้ อาศัยความเมตตาจากคุณโลก ถ้าหากสุขภาพร่างกายของอาตมายังแข็งแรงอยู่ อาตมาจะปฏิบัติธรรมไปพร้อมกับการอนุรักษ์ธรรมชาติไปด้วย เพื่อให้ความอนุเคราะห์แก่ชุมชนและสัตว์ป่าต่อไป เอวัง” (มติชน, <http://www.phrathai.net/node/534>)

ชุมชนผู้ยื่นหยุดปกป้องผืนป่าบนเขาหินปูน ท่ามกลางอุตสาหกรรมระเบิดหินที่รายล้อม ใช้ต้นทุนทางธรรมชาติและวัฒนธรรมจัดการกระบวนการรักษาระบบนิเวศให้คงความสมดุล ประสานความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ สร้างความเข้มแข็งให้เศรษฐกิจชุมชนควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อีกตัวอย่างเขาหินปูนที่ควรแก่การอนุรักษ์ คือ เขาพระพุทธรบาทน้อย เป็นหินปูนสลับซับซ้อน อยู่ในอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ในเทือกเขานี้มียอดเขาที่สูงที่สุดชื่อ “เขาสามขา” มีถ้ำที่มีทางเข้าออก 3 ทาง มีเรื่องเล่าว่าบนเขานี้เป็นที่อยู่ของม้าของพระอินทร์ ซึ่งก็คือเสด็จผา ทั้งเทือกเขามีถ้ำ 15 ถ้ำ บริเวณเชิงเขามีรอยพระพุทธรบาท ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าไม่ใช่รอยพระพุทธรบาทของพระพุทธเจ้า แต่เป็นของพระอรหันต์องค์ใดองค์หนึ่ง วัดบนเขาเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปสมัยอยุธยาที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “หลวงพ่อกใหญ่” ซึ่งชาวบ้านศรัทธาเป็นอย่างมาก และเชื่อว่าหลวงพ่อกใหญ่จะช่วยปกป้องรักษาเขาพระพุทธรบาทน้อยนี้ ให้พ้นจากภัยอันตรายทั้งปวง หลวงพ่อกใหญ่จึงเป็นจุดศุูนย์รวมจิตใจที่สำคัญยิ่งของชาวบ้านในชุมชน ด้วยลักษณะของภูเขาหินปูนซึ่งมีระบบนิเวศต่างจากภูเขาทั่วไป พันธุ์พืชและสัตว์ป่ามีลักษณะจำเพาะ ยากจะหาได้ในภูมิภาคแถบอื่น มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง และความพิเศษนี้เองจึงทำให้เป็นที่ต้องการของตลาด นำไปขายได้ราคาดี เช่น ปรงต้น ที่มีขนาดใหญ่นำไปขายได้เป็นเรือนแสน กล้วยไม้ ร่องเท้านารี ที่ต้นละหลายหมื่น รวมถึงเสด็จผา สัตว์ที่ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นม้าของพระอินทร์ก็เป็นที่

ต้องการเช่นกัน ในขณะที่เดียวกัน ความเติบโตของอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์ ส่งผลให้ อุตสาหกรรมระเบิดแพร่หลายไปทั่วจังหวัดสระบุรี ภูเขาหินปูนหลายแห่งถูกสัมปทานระเบิดจนเขา แหว่งเว้า ผุพังคละคลั่งไปทั่ว เป็นรายได้มหาศาลที่ต้องแลกกับการสูญเสียสมดุลของระบบนิเวศเขา หินปูน เขาพระบาทน้อยกำลังเผชิญหน้ากับอันตรายรอบด้าน จากผู้ไม่ประสงค์ดีและมุ่งหวังจะ กอบโกยทรัพยากรล้ำค่า ณ ที่แห่งนี้ ภัยร้ายเริ่มคืบคลานมาถึงเขาพระพุทธรบาทน้อย เมื่อมีนายทุน จะเข้ามาทำสัมปทานเหมืองปูนในพื้นที่ในปี พ.ศ. 2521 โดยทำการขอสัมปทานจากรัฐ แต่รัฐให้ไป เจรจาขออนุญาตจากผู้นำชุมชน คือ กำนันสมควร โมงนาที หรือ “กำนันหนู” ไม่เห็นด้วย นายทุน จึงเสนอผลประโยชน์เป็นเงินให้กำนันถึง 10 ล้านบาท นอกจากนี้จะไม่ยึดต่ออามิสสินจ้างก้อนโตนี้ แล้ว กำนันหนุยังมีวิสัยทัศน์ที่เห็นว่า นายทุนคงไม่เลิกง่าย ๆ จึงได้ร่วมกับแกนนำชาวบ้านที่ตั้ง บ้านเรือน อยู่รอบเขาพระพุทธรบาทน้อย จัดเวรยามเฝ้าดูแลพื้นที่ป่าเขาหินปูนที่ติดกับหมู่บ้านของ ตัวเอง จนในที่สุดความพยายามของสัมปทานเหมืองปูนนี้ก็ยอมแพ้ เลิกกันไปปัญหาก้อนโตจากไป แต่ปัญหาก้อนเล็กที่ค่อย ๆ ลามเหมือนมะเร็งยังคงอยู่ ในชุมชนมีชาวบ้านผู้ชำนาญการป็นเขา หินปูนอยู่ 2 คน จึงได้รับการติดต่อว่าจ้างจากนายทุนต่างถิ่นเพื่อเอาต้นจันทน์และไม้มีค่าอื่นๆ ไป ขาย ธุรกิจจากนอกพื้นที่เริ่มลุกลามธรรมชาติในเขาพระพุทธรบาทน้อยมากขึ้นทุกที ชุมชนขอความร่วมมือจากคนในหมู่บ้านรอบเขาให้ช่วยกันดูแลสอดส่อง แต่ยังไม่ได้จัดการอย่างเป็นระบบ

กำนันหนุเริ่มคุยปรึกษากับแกนนำในชุมชน เพื่อหาแนวทางในการพิทักษ์ป่าเขาหินปูนให้ พ้นจากผู้รุกราน ก่อนที่ทุกอย่างจะสายเกินไป แต่แล้วสิ่งไม่คาดฝันก็อุบัติขึ้น กำนันหนุเกิดอุบัติเหตุ พลัดตกจากต้นไม้ อากาศสาหัส เมื่อรู้ตัวเองว่าคงจะไม่รอดและต้องอำลาจากโลกนี้ไป กำนันหนุสั่ง เสียภารกิจสำคัญเอาไว้ก่อนสิ้นชีวิต “ดูแลเขาภูนี้ให้ดีนะ ฝากไว้ด้วย” เมื่อสูญเสียกำนันหนุแกน นำที่ชาวบ้านให้การยอมรับนับถือในปี 2544 ความโศกเศร้าแผ่ขยายไปทั่วชุมชน ภารกิจสำคัญที่ ท่านฝากไว้ จำเป็นต้องได้รับการสานต่อ แต่การสานต่อก็ไม่ค่อยเป็นรูปเป็นร่าง อันเนื่องจากขาด แกนนำที่เอาใจใส่ จนกระทั่งเมื่อปีที่แล้ว เกิดการรวมตัวของภาคประชาชนและภาครัฐ นำมาซึ่ง ความร่วมมืออย่างเป็นทางการ มีการหยิบยกปัญหามาพิจารณาเพื่อแก้ไขอย่างจริงจัง “เดิมทีก็คุย กันเฉยๆ เป็นลักษณะคล้ายๆ เป็นกรอบไว้ก่อน พอหลังจากที่กำนันเสียแล้ว ก็มารวมกลุ่มกันอีก ครั้ง คุยกันโดยมีป่าไม้จังหวัด ป่าไม้เขตมาเป็นผู้สนับสนุน แล้วก็เริ่มมาทำกัน วัตถุประสงค์ในการ ทำงานของเรามีอยู่ 2 อย่าง หนึ่ง-คนได้จากป่า สอง-ป่าได้จากคน คน-ได้สิ่งที่อยู่ในป่านี้อาหาร เป็นอากาศ ป่าเป็นสมุนไพร เป็นน้ำด้วย ทีนี้เมื่อเราได้จากเขาแล้ว เราต้องให้เขาบ้าง คือให้เวลา มาดูแลเขา แทนที่เราจะไปเผาป่า ไปตัดไม้ เราก็ไม่ตัด นั่นคือป่าก็จะได้จากเรา” นายสุภภูมิ จิต นอก ครูโรงเรียนวัดพระพุทธรบาทน้อย แกนนำของชุมชนบอกเล่าถึงการรวมตัวกันในระยะเริ่มต้น ปี 2545 ชุมชนรอบเขา 4 หมู่บ้าน ใน 2 ตำบล ได้แก่ หมู่ 2, 4 ตำบลท่าตุ้ม แลหมู่ 10, 11 ตำบลสอง

คอน อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ร่วมมือกันเป็นเครือข่าย ทำหน้าที่พิทักษ์เขาพระพุทธรูปน้อยที่มีพื้นที่ประมาณ 6,000 ไร่ นี้ โดยจัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชนดูแล แบ่งเป็นฝ่ายต่างๆ ได้แก่ ฝ่ายอนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร ฝ่ายอนุรักษ์สัตว์ป่า ฝ่ายอนุรักษ์พันธุ์พืช และฝ่ายอนุรักษ์โบราณวัตถุ มีการจัดประชุมสัญจรไปตามหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน ใช้หลัก “บวร” ในการดำเนินงาน คือ “บ้าน วัด โรงเรียน” ประสานงานกันเอง โดยเจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นที่ปรึกษา นอกจากนี้ “นาคูเด็นเขาปูนพันธุ์สระบุรี” ที่มีเพียงพันธุ์เดียวในโลก ที่เขาพระพุทธรูปน้อยแห่งนี้ยังมีเลียงผา สัตว์ที่ชาวบ้านถือว่าเป็นสิ่งที่ควรคู่แก่เขาหินปูน ตะขาน้ำสีชมพูแห่งเดียวในโลก ซึ่งอาศัยในโพรงผา ถ้ำ ปรงยักษ์ขนาดสองคนโอบ แหล่งสมบรูณ์ของต้นจันผา จันแดง ร่องเท้านารี และที่สำคัญ เขาหินปูนแห่งนี้แหล่งน้ำซับอันอุดมสมบูรณ์ เป็นต้นกำเนิดความชุ่มชื้นให้แก่ทุกชีวิตที่อยู่รายรอบ หมู่บ้านต่างๆ ได้อาศัยน้ำซับที่มีอยู่ตลอดปี โดยไม่ต้องอาศัยประปาของทางการ ด้วยเหตุนี้ ชาวบ้านจึงเกรงว่า หากปล่อยให้มีการทำลายป่าต่อไป จะส่งผลให้แหล่งน้ำซับเหือดแห้ง และหมายถึงความเดือดร้อนของทุกชีวิตกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อให้การอนุรักษ์ป่าบังเกิดผล ได้แก่ การร่วมกันทำแนวกันไฟปีละ 2 ครั้ง และทำการอนุรักษ์พันธุ์ไม้หายากประจำถิ่นคือ ต้นจันแดง จันผา และปรง เพื่อลดปัญหาการลักลอบตัดต้นไม้ดังกล่าวเอาไปขายนอกพื้นที่ ในการขยายพันธุ์ต้นจันผา ได้ถือเอาฤกษ์ยามยามดี วันที่ 2 เมษายน 2546 วันคล้ายวันพระราชสมภพของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประกาศอนุรักษ์พันธุ์ไม้ถวายพระพร นอกจากนั้น ยังมีการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ เช่น เลียงผา นาคูเด็นการรวมตัวกันพิทักษ์ป่าของชาวบ้านเป็นที่ประจักษ์ผล เลียงผาที่ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ เริ่มกลับมาปรากฏกายให้เห็น การลักลอบนำพันธุ์ไม้ในป่าไปขายหายไป คนที่เคยขโมยพันธุ์ไม้กลับใจมาช่วยอนุรักษ์ ทุกวันนี้ เป็นเรี่ยวแรงของกลุ่มอนุรักษ์ และเป็นผู้ที่รู้จักพันธุ์ไม้บนเขาหินปูนลูกนี้ดีที่สุด จนสามารถพาผู้เชี่ยวชาญขึ้นไปการสำรวจพันธุ์ไม้และสัตว์ป่า ไม่ว่าจะเริ่มต้นปรงใหญ่ขนาด 2 คนโอบ ที่ยื่นเด่นตระหง่านอยู่บนยอดเขา ต้นร่องเท้านารีสีแดงซึ่งหายากมาก และตะขาน้ำสีชมพู ที่ไม่เคยเห็นมาก่อน มีการส่งไปสำรวจสายพันธุ์ในต่างประเทศ และผลสำรวจแจ้งกลับมาว่า อาจพบตะขานชนิดนี้ได้ในที่ที่เดียวในโลก อย่างไรก็ตาม การศึกษาระบบนิเวศเขาหินปูนในเมืองไทยยังทำกันน้อยมาก เนื่องจากภูเขาหินปูนเป็นยาก ทั้งยังมีข้อจำกัดเรื่ององค์ความรู้ ชาวบ้านเปรียบว่าน่าจะมีการส่งเสริมให้มีการศึกษาในเรื่องนี้อย่างจริงจังในอนาคต เมื่อการปกป้องผืนป่าบนเขาหินปูนเป็นผลสำเร็จ แหล่งน้ำซับยังความอุดมสมบูรณ์อย่างเหลือเฟือไม่ได้เหือดแห้งไปอย่างที่หลายคนเคยเป็นกังวล ชาวบ้านบอกว่าวิธีสังเกตตาน้ำซับง่ายๆ ที่กำนันหมูเคยบอกไว้คือ ในฤดูแล้ง ทุ่งหญ้าบนผืนดินจะเป็นสีน้ำตาล แต่ตรงที่เป็นตาน้ำน้ำซับ หญ้าจะเป็นสีเขียว นายบุญมี สรรพคุณ นักวิชาการสำนักงานป่าไม้จังหวัดสระบุรี ได้ทำการวิจัยสำรวจการใช้น้ำจากแหล่งน้ำซับของชุมชนพระพุทธรูปน้อยจำนวน 50 ครัวเรือน พบว่าใช้น้ำปีละ 13,479.1 ลูกบาศก์เมตร หรือ 13,479,100 ลิตร คิดเป็นมูลค่า 53,916.4 บาทต่อปี โดยคิดราคา

ลูกบาศก์เมตรละ 4 บาท เฉลี่ยครัวเรือนละ 1,078.3 บาทต่อปี กลุ่มชาวบ้านได้ริเริ่มสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้ชุมชน โดยผลิตน้ำดื่มบรรจุขวดจากแหล่งน้ำซับในพื้นที่ในนามของกลุ่มผลิตน้ำดื่ม ซึ่งคุณภาพของน้ำซับผ่านการตรวจสอบแล้วว่าสะอาดเทียบเท่ากับน้ำฝน และใช้ต้นปรองพืชอนุรักษ์ประจำถิ่นเป็นเครื่องหมายการค้า และยังมีชาวบ้านผลิตน้ำดื่มบรรจุขวด โดยใช้ภาพก้านหนูเป็นเครื่องหมายการค้าอีกด้วย ด้วยลักษณะภูมิประเทศที่น่าสนใจ ทิวทัศน์น่าชม รวมถึงมีถ้ำที่สวยงาม ทั้งยังมีวัดบนภูเขาและรอยพระพุทธรูปบาท จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวสนใจเข้ามาเยี่ยมชม ชุมชนจึงร่วมกับชมรมท่องเที่ยวสระบุรีจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และจัดกิจกรรมฝึกฝนภาคเทคนิคน้อยให้แก่เยาวชน เพื่อให้ข้อมูลเรื่องสิ่งแวดล้อมและสร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวและผู้สนใจ นอกจากนี้ยังมีการสานเครือข่ายกับโรงเรียน ให้นักเรียนช่วยเป็นหูเป็นตาดูแลป่า เนื่องจากโรงเรียนย้ายมาอยู่หน้าเขา ทั้งยังสร้างหลักสูตรท้องถิ่นให้นักเรียนได้ศึกษาเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และเป็นแหล่งเรียนรู้ให้โรงเรียนใกล้เคียง รวมถึงเป็นที่จัดค่ายลูกเสืออีกด้วยด้วยความศรัทธาในผู้นำที่จากไป ส่งผลให้ชุมชนรวมตัวกันปกป้องผืนป่าอย่างพร้อมเพรียง สานต่อเจตนารมณ์ สวมวิญญาณนักอนุรักษ์ระบบนิเวศเขาหินปูนเพื่อรักษาแหล่งน้ำซับที่ชาวบ้านใช้บริโภค และแปรรูปมาเป็นธุรกิจชุมชนสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจ จัดพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้ชุมชนอยู่คู่เขาพระพุทธรูปน้อยไปอีกนานเท่านาน (คม-ชัด-ลึก, 2549) ผู้เชี่ยวชาญด้านสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังฝรั่งเศส ยืนยันแมงกระดานถ้ำ จ.สระบุรี เป็นชนิดใหม่ของโลก มีลักษณะคล้ายตะขาบผสมกิ้ง ตั้งชื่อ “แมงกระดานถ้ำโมงนาที” เป็นเกียรติแก่ก้านสมควร โมงนาที ผู้ริเริ่มอย่างจริงจังในการอนุรักษ์เขาหินปูนเขาพระพุทธรูปน้อย วันที่ 1 พ.ค.นายบุญมี สรรพคุณ หัวหน้าศูนย์ศึกษาและพัฒนาวนศาสตร์ชุมชนที่ 1 (สระบุรี) สำนักจัดการป่าชุมชน กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เปิดเผยว่า เมื่อ 2 ปีที่ผ่านมา ตนพร้อมด้วยนายณณณ์ ผาณิตวงศ์ นักวิชาการอิสระ และชาวบ้านในพื้นที่รวม 5 คน ได้เข้าไปสำรวจถ้ำน้ำเขาพระพุทธรูปน้อย อ.แก่งคอย จ.สระบุรี และได้บังเอิญพบแมงที่มีลักษณะแปลก ๆ อาศัยอยู่บนผิวน้ำภายในถ้ำดังกล่าว จากนั้นจึงได้เก็บตัวอย่าง ส่งให้กับ ศ.ไพบูลย์ นัยเนตร จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ช่วยตรวจสอบเบื้องต้น พร้อมทั้งประสานและจัดส่งตัวอย่างให้ ดร.กาย แมกนีส ผู้เชี่ยวชาญระดับโลกด้านสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังในถ้ำของประเทศฝรั่งเศส ช่วยตรวจสอบอย่างละเอียดอีกครั้งล่าสุดเพิ่งได้รับการยืนยันว่าเป็นแมงกระดานถ้ำชนิดใหม่ของโลก ทั้งนี้ ได้ตีพิมพ์รายงานการค้นพบในวารสาร subterranean biology ฉบับเดือนเมษายน 2549 พร้อมทั้งได้ตั้งชื่อว่า “แมงกระดานถ้ำโมงนาที” เพื่อเป็นเกียรติแก่ก้านสมควร โมงนาที ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มอย่างจริงจังในการอนุรักษ์เขาหินปูนเขาพระพุทธรูปน้อย “แมงกระดานถ้ำที่พบในจังหวัดสระบุรี เป็นสัตว์ชนิดใหม่ของโลก สกุล *Stenasellus* มีความโดดเด่นและไม่เหมือนกับแมงกระดานถ้ำที่เคยมีรายงานการค้นพบในพื้นที่ภาคอีสาน และภาคใต้ของไทย โดยจะมีลักษณะคล้ายตะขาบผสมกิ้ง ความ

ยาวประมาณ 1.5 เซนติเมตร ซึ่งถือว่าตัวใหญ่กว่าแมงกระดานถ้ำที่เคยพบมาก่อนทั้ง 5 ชนิดในเมืองไทย โดยพบว่าเมื่ออยู่ในน้ำแมงดังกล่าวลำตัวจะมีสีเขียวขุ่น แต่เมื่อจับขึ้นมาพ้นน้ำจะเปลี่ยนเป็นสีชมพูเข้มทันที นอกจากนี้ ที่ด้านหางจะมีรยางค์ยื่นออกมา มีขา 6 คู่" นายบุญมี กล่าว นายบุญมี กล่าวว่า ขณะนี้ได้ส่งข้อมูลให้กรมป่าไม้รับทราบแล้ว เพื่อได้หามาตรการดูแลไม่ให้สัตว์ชนิดนี้สูญพันธุ์ เนื่องจากเป็นสัตว์ที่ต้องอยู่ในน้ำที่สะอาดภายในถ้ำเท่านั้น หากมีการเปลี่ยนแปลงสภาพและระบบนิเวศน์อาจจะกระทบกับสัตว์ได้ พร้อมทั้งเตรียมเสนอตั้งสถานีสำรวจและศึกษาระบบนิเวศน์เขาพระพุทธรบาทน้อย เพื่อเตรียมสำรวจหาสัตว์และพืชพันธุ์ไม้ในเขาหินปูนลูกนี้อย่างละเอียดอีกด้วย รวมทั้งต้องเพิ่มความเข้มงวดในการดูแลรักษาถ้ำน้ำแห่งนี้มากขึ้น แม้ว่าจะยังไม่เปิดเป็นสถานที่ท่องเที่ยว แต่ก็หวังว่าถ้ามีคนรู้ข่าวแล้วอาจจะพาไปดูของจริงหรือมีการนำสัตว์ออกมาจากถ้ำก็ได้ "ภูเขาหินปูนในพื้นที่ อ.แก่งคอย มีความเสี่ยงต่อการสูญเสีระบบนิเวศน์อย่างมาก เนื่องจากมีการให้สัมปทานระเบิดหินไปเกือบหมด เหลือเพียงเขาพระพุทธรบาทน้อย ที่ชาวบ้านรอบภูเขาได้ร่วมกันดูแลอย่างเข้มแข็ง จนทำให้มีรายงานการพบสิ่งมีชีวิตชนิดใหม่ๆ มากมาย เช่น นกจิ้งจอกเขาหินปูนพันธุ์สระบุรี สัตว์เฉพาะถิ่นจำพวกตุ๊กแกตาเขียว หอยทากจิ๋ว เลียงผา เป็นต้น(<http://www.pantown.com/board.php?id=14332&area=&name=board3&topic=37&action=view>)

วินัย สมประสงค์ (2541) ได้ทำการศึกษาอนุกรมวิธานของเฟิร์นในอุทยานแห่งชาติเขาสสามหลั่น จังหวัดสระบุรี ระหว่างเดือนมิถุนายน 2537 ถึงเดือนพฤษภาคม 2539 ในพื้นที่ 4 อำเภอของอุทยานฯ ได้แก่ อำเภอหนองแค อำเภอวิหารแดง อำเภอเมือง และอำเภอแก่งคอย ผลของการศึกษาพบว่ามีเฟิร์นจำนวน 15 วงศ์ 23 สกุล 37 ชนิด ได้แก่ หางนาคบก (*Adiantum caudatum* L.), หญ้าขวก (*A. philippense* L.), หญ้าหูกวาก (*A. soboliferum* Wall. ex Hook.), กูดใบเล็ก (*A. zollingeri* Mett. ex Kuhn), *Anisocampium cumingianum* Presl, *Asplenium pellucidum* Lamk., *Bolbitis appendiculata* (Willd.) K. Iwats., *B. copelandii* Ching, ผักข่าเขียว (*Ceratopteris thalictroides* (L.) Brongn), กระดอไช้ (*Cheilanthes belangeri* (Bory) C. Chr.), โชนผี (*C. tenuifolia* (Burm. f.) Sw.), นาคราช (*Davallia denticulata* (Burm. f.) Mett. ex Kuhn), เฟิร์นราชาณี (*Doryopteris ludens* (Wall. ex Hook.) J. Sm.), เฟิร์นใบลูกศร (*Hemionitis arifolia* (Burm. f.) Moore), เกล็ดนาคราช (*Drymoglossum piloselloides* (L.) Presl), กระแตใบเล็ก (*Dryaria bonii* Christ), กระแตไต่ไม้, (*D. quercifolia* (L.) J. Sm.), ผักตีนกวาง (*Helminthostachys zeylanica* (L.) Hook.), หญ้ายายเภา (*Lygodium flexuosum* (L.) Sw.), ลิเภาป่า (*L. polystachyum* Wall. ex Moore), ผักแว่น (*Marsilea crenata* Presl), โหระผักกูด (*Microlepia speluncae* (L.) Moore), *Oleandra undulata* (Willd.) Ching, ซายผ้าสีดา (*Platyserium wallichii* Hook.), กูดหางค่าง (*Pteris biaurita* L.), *P. decrescens* Christ, *P.*

ensiformis Burm. f., ฤๅษี (*P. heteromorpha* Fee), *P. venusta* Kunze, ผักปึกไก่ (*Pyrrhosia adnascens* (Sw.) Ching) ชาติ (*P. stigmosa* (Sw.) Ching), ปรงสวน (*Stenochlaena palustris* (Burm. f.) Bedd.), ฤๅษี (*Tectaria impressa* (Fee) Holtt.), ฤๅษีหัวปลี (*T. manilensis* (Presl) Holtt.), ผักฤๅษี (*Thelypteris interrupta* (Willd.) K. Iwats.), *T. parasitica* (L.) Fosberg และ *Vittaria ensiformis* Sw.

สมุนไพร

สมุนไพรมีบทบาทในชีวิตของผู้หญิงมานานแล้ว ทั้งในด้านการบำรุงรักษาสุขภาพ และการเสริมความงาม สุขภาพที่ดีของผู้หญิงส่วนหนึ่ง จะเกี่ยวข้องกับการมีเลือดระดูที่เป็นปกติ และการบำรุงรักษาตัวก่อนและหลังคลอด ในตำรายากลางบ้าน จะปรากฏตำรับยารักษาโรคและบำรุงสุขภาพเฉพาะสำหรับผู้หญิง เช่น ยาแก้มดกิดระดูขาว, ยาฟอกโลหิต (คำนี้เป็นที่เข้าใจว่า เมื่อโลหิตไม่ดีจะก่อให้เกิดอาการเจ็บป่วย), ยาบำรุงโลหิตระดู (เป็นยาช่วยให้โลหิตระดูเป็นปกติ), ยาแก้แพ้ท้อง, ยาแก้ตกเลือดขณะมีครรภ์, และยาสำหรับสตรีหลังคลอด ได้แก่ ยาขับเลือด ขับน้ำคาวปลา ยาช่วยแทนการอยู่ไฟ ยาแก้ปวดมดลูก ยาแก้สันนิบาตหน้าเพลิง (หรือบาดทะยักปากมดลูก เป็นอาการไข้หลังคลอด มีการติดเชื้อและอาการอักเสบที่ระบบทางเดินปัสสาวะ) และยาบำรุงน้ำนมตำรับยากลางบ้านตำรับยากลางบ้านส่วนมากจะประกอบด้วยพืชสมุนไพรหลายชนิด วิธีการเตรียมอาจนำไปต้ม ชง ดองเหล้า หรือ อบ เป็นต้น ตัวอย่างเช่น ยาชงแก้ไข้ที่ระดู ยาชงแก้ไข้ที่ระดู ประกอบด้วย เกสรบัวหลวง ดอกสารภี ดอกบุนนาค จันแดง จันขาว ดอกมะลิ ดอกพิกุล แก่นไม้หอม ผางเสน รากเท้าชาย่อม รากมะพร้าว แก่นสน สักขี้ รากย่านาง รากลำเจียก รากมะนาว สิ่งละ 1 บาท (15 กรัม) บดเป็นผงไว้ใช้ชงน้ำร้อน รับประทานครั้งละ 1 ช้อนชา ให้จับอยู่เสมอนจนกว่าไข้จะสงบยาขับน้ำคาวปลา ประกอบด้วยผงถ่านพริกขี้หนู 1 ช้อนโต๊ะผสมกับน้ำส้มสายชู 1 ถ้วยชา รับประทานครั้งแรกครั้งถึง 1 ถ้วยชา ครั้งต่อไปใช้เหล้าผสมแทนน้ำส้มสายชูรับประทานวันละ 2-3 ครั้งผงถ่านพริกขี้หนู ทำโดยนำพริกขี้หนูแห้ง 1 กำมือ ใส่กระทะตั้งไฟจนควันขึ้น จุดไม้ขีดได้แห้งลงไป พริกขี้หนูจะติดไฟ ทิ้งไว้สักพักจนไหม้ดำเป็นถ่านหมดยาอบอบหลังคลอด ยาอบอบหลังคลอด ประกอบด้วย หัวไพล ใบมะขาม ตะไคร้ (ต้นและใบ) ใบหมากผู้หมากเมีย ใช้ย่างละ 1 กำ ไพลใส่มากหน่อย ต้มในกาละมังใหญ่พอหนึ่งได้พอเดือดก็ยกขึ้น ยืนให้ซิดกาละมัง เอาผ้าห่มผืนใหญ่คลุมตลอดทั้งตัวและกาละมังให้ไอบจากกาละมังอบตัว เมื่อหมดไอน้ำแต่น้ำยังอุ่นอยู่ให้ลงไปแช่ทั้งตัว ทำเช่นนี้ 7 วัน วันละ 2 ครั้ง เข้าและเย็น จะช่วยขับเหงื่อทำให้รู้สึกสบายเบาตัว แผลหลังคลอดหายเร็วและบำรุงผิวยาขับโลหิต ยาขับโลหิต ประกอบด้วย ผางเสนหนัก 4 บาท แก่นขี้เหล็ก หนัก 2 บาท ต้มรับประทานแก่นเลือดระดูมาถ้ารับประทานเสมอ เลือดระดูจะบริสุทธิ์ และมาสม่ำเสมอ แก้พิษโลหิตร้ายพืชสมุนไพรที่ใช้ในสตรี

มีพืชสมุนไพรจำนวนมากที่ใช้เฉพาะสตรีดังรวบรวมไว้ในตารางที่ 1 ตารางที่ 1 พืชสมุนไพรที่ใช้สตรี ขณะที่สรรพคุณของยากกลางบ้าน มักอาศัยรสของสมุนไพรซึ่งมีทั้งสิ้น 10 รส เป็นเครื่องบอกรสของยา ได้แก่รสฝาดมีสรรพคุณสมาน รสหวานมีสรรพคุณชุ่มซาบไปในเนื้อ รสเมาเบื่อมีสรรพคุณแก้พิษ รสขมมีสรรพคุณรักษาอาการทางโลหิตและน้ำดี รสเผ็ดร้อนมีสรรพคุณแก้ทางลมและไข้เกี่ยวกับโลหิต รสมันมีสรรพคุณแก้ทางเส้นเอ็น รสหอมเย็นมีสรรพคุณบำรุงหัวใจ โรคโลหิตหลังคลอดเป็นพิษ บำรุงโลหิต บำรุงครรภ์ รสเค็มมีสรรพคุณฟอกโลหิต รสเปรี้ยวมีสรรพคุณกัดเสมหะ ฟอกโลหิตสตรี รสจืดมีสรรพคุณแก้ทางปัสสาวะ ลดไข้ ขับปัสสาวะ (วิณา,2551)